

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

TARTALOM: Váltókezesség és avallum. Dr. Nagy Ferencz nagyváradi jogakad. tanártól. — A polgári házasság behozatalának kérdéséhez. Sztahlo Kornél ügyvédtől. — Jogirodalom. I. Dr. Révay (Rosenberg) Lajos ügyvédtől. II. Dr. Groisz Gusztáv egyetemi tanártól. — Külföldi jogélet. Dr. Dell'Adami Rezső ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Pénzügyi jövedéki kihágási ügyekben kizárja-e az elévülés a jogerejű ítélettel megállapított büntetésnek végrehajtását, vagy sem? Seyfried József kir. tszéki bírótól. — Vételár bizonyítása. Dr. Karádi Bertalan ügyvédtől.

MELLÉKLET: Curiai határozatok.

Váltókezesség és avallum. *

VIII.

Eddigi fejtegetéseinkben a külföldi törvényhozásokkal, az elméleti felfogásokkal, az előbbi magyar váltójog álláspontjával és végre az új Vt. keletkezési történetével foglalkozván: midőn már most a szóban forgó kérdés dogmatikus megoldásához fogunk, vessünk mindekelőtt egy pillantást az új Vt. *utáni* legújabb magyar váltójogi irodalomra.

Ha legújabb váltójogi termékeinket összehasonlítjuk azokkal, melyek az új Vt. előtti időben keletkeztek, kétségkívül igen örömdetes haladást tapasztalunk.

Az elméleti vizsgálat mélyebb, a tanulmány alaposabb, az ítélet önállóbb lett. A primitív kísérletek helyébe mindinkább az öntudatos, tudományos munkálkodás lép, a kompilációt és fordítást mindinkább az eredeti gondolkodás és termelés váltja fel. E haladás különösen a váltókezesség tanában is észlelhető. A chaotikus kép, melyet az imént láttunk, mindinkább tiszta formákat kezd öltetni, a forgalomzavar már-már megszűnik. Mindazonáltal e haladás tulnyomóan még csak *negatív* irányban constatálható. Mig az 1840-iki váltótörvény azon intézkedése, hogy a kezességnek magára a váltóra írva és aláírva kell lennie, tehát határozott kezességi nyilatkozatból kell állnia, nem akadályozta azt, hogy a pusztá névaláírás is kezességnek kvalifikáltassék, sőt a törvény világos rendelkezése ellenére épen az avallum tekintetű a kezesség tulajdonképeni formája gyanánt: addig most már az új Vt. hasonló intézkedése kellő respektusban részesül s váltókezességnek többé nem tekintetik más, mint épen csak a váltón szereplő kezességi nyilatkozat. Tovább azonban az elmélet nem igen jutott. Megállapodott a törvényes rendelkezésnél kifejtette a váltókezességet azon az alapon, melyet a Vt. lefektetett, de odáig nem igen emelkedett, hogy a törvénynek a váltókezességre vonatkozó intézkedéseitől abstrahálva, az avallumot önálló vizsgálat tárgyává tegye s oda törekedjék, miszerint az avallum természetét és jogi állását a váltókezesség mellett meghatározza. Mig azelőtt az avallum helytelen felfogása azt eredményezte, hogy a váltókezesség fogalma teljesen összezavartatott, úgy hogy tehát helyes nézetek sem az avallum, sem a váltókezesség iránt nem léteztek: addig most a váltókezesség ugyan helyes értelemben állapítatik meg, de az avallum a váltókezességtől függetlenül

nemcsak nem határoztatik meg, de egyszerűen *ignorál-tatik*, mintha nem is léteznék.

E jelenséggel találkozunk mindenekelőtt APÁTHY „*Anyagi és alaki váltójog*” című, az új Vt. alapján nyugvó munkájában. A kezességről szóló, részben csak a tervezet inokolását reprodukáló 84. és 85. szakaszai tökéletesen megfelelnek a Vt. szabályainak, de az avallumról egy árva szóval sem tétetik említés, a mi Apáthy korábbi munkáját és a tervezetet tekintve mindenesetre meglepő. Vajon ezen hallgatás úgy magyarázandó-e, hogy az avallum kérdése egészen nyitva áll; avagy azt kell-e felvennünk, hogy Apáthy az avallumot még most is kezességnek tekinti s ez okból a Vt. intézkedései szempontjából érvénytelennek tartja-e: nem tudjuk. Az előzményeket tekintve inkább az utóbbit kell felvennünk, a midőn, igaz, hogy azon negatív irányu haladás is, miszerint a kezesség fogalma az avallum belevonása által össze nem zavartatik, tulajdonképen csak a felfogás külső kifejezésében, de nem magában a felfogásban tartalmaztatik.

Valamint Apáthy, úgy ignorálja az avallum kérdését MUTSCHENBACHER VIKTOR is „*Magyar Váltójogában*.” Ő is a váltókezesség tanát elméletileg és a magyar Vt. intézkedéseinek visszaadása által egészben véve elég tisztán fejt ki, bár nem helyeseljük, hogy pl. a forgatmányról azt mondja, miszerint *valóságos* váltókezességet tartalmaz, sem azon észrevételét, hogy a kezesség külön új váltónyilatkozatot nem képez. De arról szintén hallgat, vajon a kezesség mellett az avallum érvényes-e nálunk avagy nem? A 28. §. jegyzetében megemlékezik ugyan a német váltórendszabályról, de midőn erről azt mondja, hogy az a 7. és 81. cikkekben a váltókezességről csak mellékesen tesz említést, s hogy mindaz, a mi a váltókezességre nézve a mi váltótörvényünkben meg van állapítva, ott a hol a köz. német vrszbly a kötelező, szintén áll: ezzel világos tanuságát adja annak, hogy jóllehet a szövegben a pusztá névaláírást a váltókezesség fogalma alá nem vonja, mégis az avallumot a' kezességgel azonosítja.

Megemlítjük végül TAKÁCS ISTVÁN-t, ki „*Hazai váltójog*” című, nem épen tudományos jelentőségű, de mindenesetre igen hasznavehető munkájának 16. §-ában a kezességet szintén a Vt. intézkedéseivel hiven adja elő, de az avallumról szintén egy szóval sem emlékezik meg.

Ha azonban legújabb váltójogi irodalmunk a váltókezesség és avallum tanában tulnyomóan csak *negatív* haladást mutat s ezen haladás is tulajdonképen csak látszólagos: úgy mégis van már oly irónk is, a kinél a haladás nemcsak *negatív* és látszólagos, hanem *positív* és *valóságos*, a ki teljesen azon magaslatra emelkedett, melyen az újabb német elmélet áll. Ez PLÓSZ SÁNDOR, kinek váltójogi kézikönyvéről általában a legnagyobb elismeréssel kell nyilatkoznunk, jóllehet sok tekintetben eltérő nézetben vagyunk. Ő nemcsak arra szorítkozik, hogy a váltókezességet az új Vt. értelmében kifejtse, hanem világos felismerésével annak, miszerint

* Az előbbi közleményeket 1. a 8. és 9. számokban.

az avallum a kezességgel nem azonos, az avallumnak, melyet „*együttkötelezés*“-nek nevez, külön szakaszt szentel, melyben nemcsak azon tévedésekre utal, melyek az avallum iránt táplálatnak, hanem annak részleteibe is mélyed, s határozott állást foglal az új váltótörvénnyel szemben, hangsúlyozván, hogy jóllehet a Vt. az együttkötelezést nem szabályozta, az nálunk mégis érvénnyel bír s arra a törvény szelleméből a német vrszb. szabályaival lényegileg megegyező szabályok konstruálandók. Nem fogadhatunk el ugyan minden egyes tételt, melyet Plósz e tekintetben felállít. Így pl. részünkről azon esetet, midőn a kezesi minőség az aláírás alatt vagy mellett van kitéve, valóságos kezességnek tekintjük; egészben véve azonban Plósz fejtegetéseihez annyival inkább hozzájárulunk, mert általában teljesen megegyeznek azon elvekkel, melyek az avallum iránt az újabb német elméletben és gyakorlatban megállapítottak. Ennek folytán fölöslegesnek is tartjuk az avallumra vonatkozó részletes szabályokat itt kifejtetni; e tekintetben megegyedhetünk Plószra való egyszerű utalással. Annál inkább szükséges azonban az avallumnak a kezességgel szemben való különleges szabályainak *praemissáját*, hogy t. i. az avallum csakugyan nem kezesség, hanem önálló váltónyilatkozat, kellő világításba helyezni. E körül forog épen a kérdés, midőn azt vitatjuk, hogy az avallum nálunk a Vt.-nek a kezességre vonatkozó szabályai dacára érvényes és kötelező.

IX.

Midőn valamely jogügylet természetét és jogi következményeit meghatározni akarjuk, első sorban kétségkívül az illető jogügylet objectiv elemeit kell tekintetbe vennünk. Ezen objectiv elemekkel szemben a felek szándéka, véleménye háttérbe szorul. E szabályt már a *rómaiak* állították fel: *plus in re, quam in existimatione* (L. 9. §. 4. de juris ignorantia 22. 6.).

E szabály azonban cserben hagy bennünket, midőn valamely jogügyletnek *specifikus* objectiv elemei nincsenek. Ez esetben okvetlenül a felek szándékára kell visszamennünk; egyedül a felek szándékából lehet meghatározni, hogy a kérdéses ügylet minő természetű s minő hatásokat szül? Ha egy dolog tulajdonának átruházásáért bizonyos pénzösszeget adok, akkor az objectiv tényálladék alapján az ügylet okvetlenül vételnek lesz minősítendő. Ha azonban pl. egyszerűen egy pénzösszeget adok másnak, akkor ebből egyedül még nem határozhatom meg az ügylet természetét, mert egy pénzösszeg adása különböző ügyleteknek felel meg. Lehet kölcsön, lehet fizetés, lehet ajándék, lehet más. A felek akarata fog határozni.

Az *avallum* is oly jogügylet, melynek specifikus külső elemei, eltekintve azon viszonytól, melyben egy más váltónyilatkozathoz áll, nincsenek. Ha fel is állítjuk azon szabályt, hogy a váltóra vezetett minden aláírás az aláírot kötelezi, feltéve hogy általában cselekvési képességgel bír és a kötelezettséget határozottan ki nem zárta: úgy mégis a kötelezettség természete, az aláírás minden következményei ezzel még meghatározva nincsenek. Egy aláírás valamint általában, úgy a váltón is különböző céloknak szolgálhat, s ha az aláírás kötelez is, a kötelezettség terjedelme még is mindig nem egyenlő. Ha tehát az avallum mint kötelező aláírás természetét és jogi következményeit függetlenül azon viszonytól, melyben az avallum a fölötte álló váltónyilatkozathoz áll, meghatározni akarjuk, nem marad más hátra, mint azon szándékot vizsgálni, melylyel az avallum a váltóra vezetettet. Ezen szándék minősége fogja adni magának az aláírásnak minőségét is.

Ebből kiindulva már most azon kérdésre, vajon az avallum önmagában véve és eltekintve a fölötte álló váltónyilatkozathoz való viszonyától kezesség-e, nem nehéz felelni. Az avallum kezesség, ha kezességi szándéknak felel meg. Lehet-e ezt az avallumról feltétlenül mondani? Hogy az avallum *rendszerint* csakugyan kezességi szándékkal adatik, tagadni nem akarjuk, sőt még azt is elismerjük, hogy az avallum épen a kezesi lekötelezés céljából keletkezett. De már határozott tagadásba kell vennünk azt, hogy az avallum egyedül, kizárólag kezességi célra szolgál, hogy az avallum más mint kezességi kötelezettség megalapítására nem is használható. Abból hogy az avallum *rendszerint* kezességi szándékból adatik, nem következik, hogy az avallumnak *mindig* kezességi szándék felel meg; de még ha azt is vitatnók, hogy az avallum nemcsak rendszerint, hanem mindig kezességi szándékkal adatik, még akkor sem szabadna kétségbe vonni annak *lehetőségét*, hogy az avallum más nem kezességi célra használtassék. Az avallum formája megtűr minden bárminő lekötelezési szándékot, mert hisz egy aláírásból, még ha az magában véve is kötelező, igen sokfélet lehet kiolvasni.

Az avallumnak tehát kezességi szándék nem feltétlenül felel meg. Annak más célja is lehet. Minő joggal minősítetik tehát az avallum feltétlenül kezességnek? Avagy elegendőes valamely ügyletnek bizonyos minőséget tulajdonítani, ha az csak *rendszerint* ezen minőségnek megfelel? Azt hisszük, nem. Egy jogi konstrukció csak akkor állja meg helyét, ha az minden jelenség megmagyarázására szolgál. Ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy az avallumot függetlenül a fölötte álló nyilatkozattól tekintjük s ez esetben az avallumnak alapját képező szándéka meggyünk vissza, ezen álláspont logikai következményeit is el kell fogadnunk. Midőn pedig az avallum alapját képező szándék nem azonos, nem mindig kezességi szándék: a jogász logika megsértése nélkül nem modhatjuk azt, hogy az avallum feltétlenül kezesség. Az avallum épen csak akkor minősíthető kezességnek, ha az kezességi szándékból adatik; ha annak más szándék felel meg, akkor nem marad más hátra, mint az avallumot ezen más szándék értelmében meghatározni. S ezzel eljutottunk oly eredményhez, mely tulajdonképen az avallum egységes természetének leontását foglalja magában. Függetlenül a fölötte álló váltónyilatkozattól s az alapul fekvő szándék szerint tekintve az avallumot, az tehát nemcsak feltétlenül kezességnek nem minősíthető, hanem más egységes eredményre sem jutunk.

Egy ki nem elégitő következmény vagy hibás következtetésnek vagy hibás kiindulási pontnak eredménye. A jelen esetben a következtetés teljesen korrekt; helytelen csak a feltétlenül a kezességre vont következtetés. Ha mégis más egységes eredményre sem jutottunk, úgy a hiba csak a kiindulási pontban rejlik. S valóban úgy is van a dolog. Egységes eredményt csak egységes alapon lehet elérni. Midőn pedig az avallumnak alapját képező kötelezési szándék különböző, ebből világosan kitűnik, hogyha az avallumot mint egységes váltói kötelezettséget meghatározni akarjuk, az avallum alapját képező viszonyokat kiindulási pontul elfogadnunk nem szabad. E tekintetben különben ugyanaz áll, mint a váltónyilatkozatokról általában. Nincs váltónyilatkozat, melynek alapul fekvő viszonyai azonosak volnának; egy váltónyilatkozatot sem lehet tehát az alapul fekvő viszonyokból kiindulva egységesen konstruálni. A régibb váltójog eléggé megpróbálkozott e kísérlettel, míg végre belátták, hogy egységes eredményre csakis a külső forma alapján lehet eljutni. Az

avallumot is csak a külső forma alapján lehet egységesen minősíteni, valamint a váltói nyilatkozatoknál általában, úgy az avallumnál is az alapul fekvő viszonyoktól el kell tekinteni; ezek itt is legfeljebb annyiban vehetők figyelembe, a mennyiben a kifogásolási védelem anyagát szolgáltatják.

Igen, de hisz az avallum egy pusztán névaláírás; külső ismertető jelei nincsenek. Hogyan lehet tehát az avallumot pusztán a forma alapján meghatározni? Hisz éppen azért mentünk vissza az alapul fekvő szándéokra, mert specifikus külső formája az avallumnak nincs. Igaz. De ebből csak az derül ki, hogy az avallumot nem lehet egymagában és függetlenül a fölötte álló nyilatkozattól tekinteni. Azon viszonyban kell éppen tekinteni az avallumot, melyben az a fölötte álló váltónyilatkozathoz áll. Ha ezen váltónyilatkozatot az avallum kiegészítő része gyanánt tekintjük; akkor igenis megvan azon specifikus külső forma, mely az avallum jogi természetének meghatározására szolgál; akkor nem szükséges többé visszamenni az alapul fekvő szándéokra s akkor az eredmény egysége is el lesz érve. Ezt kell tehát már most tennünk s ebből a szempontból kell vizsgálnunk, vajon az avallum csakugyan kezességnek minősíthető-e?

Dr. Nagy Ferencz,
nagyvárad kir. jogtanár.

A polgári házasság behozatalának kérdéséhez.

A polgári házasság behozatalának kérdésével szoros kapcsolatban van a házasság felbonthatóságának kérdése, főleg azért, mert ez utóbbit nem is rendezhetjük a kor kívánalmainak megfelelőleg az előbbinek behozatala nélkül. A házasság a katholika hittan szerint fel nem bontható. A földi jólét, a humanitás, a közérkölciség és a jog iránti tekintetek a házasság felbonthatóságát követelik. Követelik azt oly ellenállhatatlan erővel, hogy a hit kapcsai nem képesek a válni akarót visszatartani, hogy a meggyőződés nélküli vagy meggyőződés elleni hitváltoztatás számba sem jön a válni akarónál.

A katholika hittan állami törvény által nem módosítható. Az állam nyílt harczra provokálná az egyházat, ha állami törvényben kimondaná, hogy az egyházilag felbonthatatlanul megkötött katholika házasság a polgári bíróság ítélete által felbontathatik. Egy ily törvény ugyan nem tartalmazna képtelenséget, mert a házassági intézmény lényegében ugyanaz marad, akár pap akár szolgabíró adja össze a feleket, de mindenesetre jobban sértené az egyház érzékenységét, mintha az állam azt mondja, én adtam össze a házasfeleket, tehát én azokat el is választhatom.

Az oly törvény pedig, mely a katolikus lelkészt büntetés terhe mellett arra kötelezné, hogy elvált házasfelet hitvestársa életében mással megeskessen, már nem csak az egyház érzékenységét sértené, de keresztül sem volna vihető.

Az ily törvények tehát hazánkban inopportunisták lévén, vagy tünnünk kell tovább is a felbonthatatlansági tan szomorú következményeit, vagy be kell hoznunk a kötelező polg. házasságot minden consequentiáival, s állami törvény által kell szabályoznunk a házasság megkötésének és felbontásának feltételeit.

A polgári házasság behozatalának egyik főindoka tehát nálunk a házasság felbonthatóságának szabályozása, sőt mi a házasság felbontása feltételeinek meghatározását hazánkban sokkal sürgetőbb, sokkal égetőbb kérdésnek tartjuk, mint a házasság megkötése módjának szabályozását.

A házasság megkötésének módja ugyanis a házassági intézmény lényegére, a házasfelek kölcsönös viszonyaira, a családi kötelékre befolyással nincs. A megkötési módok

bármelyikénél a házasságkötési szándék (consensus maritalis) a lényeges kellék; a pap áldása, az anyakönyvvezető nyilatkozata mellékes dolog. Maga a házasság mint intézmény szintén ugyanaz marad, két különnemű személy közt az életfogytiglan tartó teljes életközösségre és családalapításra irányult egyesülés, akár egyházilag akár polgárilag köttetik meg a házasság, mert a polgárilag megkötött házasság célja és lényege az egyházilag megkötött házasságéval azonos.

Arról sem panaszkodhatunk, hogy az esketések és a házassági anyakönyv vezetése körül jelenleg nálunk visszaélések lennének tapasztalhatók, s hogy a lelkész nem lenne a házasság megkötésének közvetítésére és az anyakönyv vezetésére alkalmas közeg. Sőt ellenkezőleg, sokan attól tartanak, hogy ezen jól begyakorolt s felette alkalmas közegeket a polgári anyakönyvvezetők kivált kezdetben nem fogják pótolhatni.

A mi tehát bennünket a polgári házasság behozatalának sürgetésére sarkal, az inkább elvi szempont, az állam fenhatóságának érvényesítése a magánjogok terén. Másképp áll ez a házasság felbonthatóságának kérdésével.

Itt már nem pusztán elvi kérdésről, hanem az egyén egész életűdvösségét mélyen érintő, életbevágó gyakorlati kérdésről van szó.

A boldog szerelmes párnak mtndegy lehet, ha vajon a pap vagy a szolgabíró adja át nekik a földi paradicsomhoz a kulcsot. Azok bizony keveset törődnek ilyenkor az állam vagy az egyház fenhatóságával. De bezzeg, ha a földi paradicsom pokollá változott, ha a rózsaláncz tűrhetetlen rab-bilincscsé lett, mely az ártatlan, fenkölt lelkű nőt egy aljas gonosztevőhöz, a család fentartásáért egész odaadással küzdő férjet egy elvetemült, kötelességeiről megfeledkezett nőhöz lánczolja le, akkor megszűnik a kérdés pusztán elvi érdekű lenni. — —

Csak azon visszás helyzetre akartam újból utalni, melyben nálunk a házassági ügy mindörökké tengődni fog, ha a házasság felbonthatóságának kérdése állami törvény által az állam minden polgáira nézve egyformán nem szabályoztatik.

Francziaországban van polgári házasság, de az felbonthatatlan katolikusra, protestánsra, zsidóra nézve egyaránt; nálunk nincs polgári házasság, de a felbonthatatlanul kötött házasság felbontható hitváltoztatás esetén. Sőt mi több, a vegyes vallású házasság az egyik félre nézve felbontható, a másikra nézve nem. Az állam tehát ugyanazon házassági viszonyt egy időben fenállónak és felbontottnak ismeri el.

Nem tudjuk, kiterjeszkedik-e az új törvényjavaslat a házasság felbontásának feltételeire is. Ha igen, akkor az azon szűk keretnél fogva, melybe a szükségbeli polgári házasság elfogadása által szorítottatott, természetesen csak az a katolikus házasságok felbontására szorítkozhatnak. Tehát a régi állapot megmarad — szentszéki válóper — áttérési botrány — Kolozsvár a válni akarók Mekkája, s az új törvény e szerint nem lesz egyéb e tekintetben, mint a József-féle pápens egy újabb bővített kiadása.

No de várjuk meg türelemmel a törvényjavaslatot. Akkor majd többet e tárgyról. *Sztehlo Kornél.*

Jogirodalom.

Dr. BUNZL KÁROLY: *Material zu einem Cheque-Gesetz-Entwurf.* Bécs 1880. Manz 8.-r. 44 lap. Ára 50 kr.*

II.

5. «Szükséges-e a cheque kibocsátója számára az intézményezett bank előzetes bejegyzése, és ha igen, milyen

* Az előbbi közlemények a múlt heti számban.